

Лутчин В.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Стаття присвячена порівняльному аналізу критеріїв класифікації кримінальних правопорушень за кримінальним правом Республіки Польща й України. Під час проведення дослідження запропоновано поділити всі наявні критерії на дві групи – законодавчу й доктринальну. Так звана законодавча група включає критерії класифікації, які передбачені в чинному кримінальному законі відповідної держави, тобто критерії, що закріплює сам законодавець. Стосовно доктринальної групи, то класифікація здійснюється залежно від ознак та елементів складу кримінального правопорушення, тобто за ознаками об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта й суб'єктивної сторони, а також за іншими критеріями, які відображено в науковій доктрині.

Ключові слова: кримінальні правопорушення, кримінальний проступок, злочин, класифікація, поділ.

Постановка проблеми. Для предметного й детального розгляду конкретного виду кримінальної протиправності, з метою пошуку найбільш ефективних заходів протидії, необхідно поділити її на складові елементи (блоки й групи кримінальних правопорушень), тобто виникає необхідність класифікації кримінальних правопорушень. Досвід Республіки Польща неабияк у цьому зможе нам допомогти, оскільки інститут «кримінальних правопорушень» уже давно закріплений у кримінальному законі цієї держави. Порівняльний аналіз дасть можливість краще систематизувати критерії класифікації кримінальних правопорушень у національному законодавстві, оскільки інститут «кримінальних правопорушень» перебуває на стадії імплементації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над дослідженням класифікації кримінальних правопорушень працювали такі вчені, як Л. Гардоцький, А. Врублевська, І. Поспішель, М. Хавронюк, В. Кухар, Н. Мирошниченко та ін. Однак порівняльний аналіз класифікації кримінальних правопорушень за кримінальним правом Республіки Польща й України не проводився.

Постановка завдання. Дослідження полягає у визначенні найбільш вдалих підходів до систематизації кримінальних правопорушень з метою подальшого пошуку ефективних методів протидії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Групувати підстави класифікації та беручи до уваги їх логічні передумови, можна виділити два

основні типи (групи) – законодавчий і доктринальний. В основі законодавчого критерію покладений поділ, який передбачений у чинному кримінальному законі відповідної держави. Доктринальний тип залежить від ознак та елементів складу кримінального правопорушення, тобто ознак об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта й суб'єктивної сторони, а також інших критеріїв, які відображено в науковій літературі. Така класифікація нерозривно пов'язана з так званою законодавчою класифікацією і виступає як додаткова щодо першої, що є основною. Доктринальний поділ дає змогу уточнити юридичний і соціальний зміст відповідних суспільно небезпечних діянь, поглибити наше уявлення про їх взаємозв'язок.

Саме законодавча класифікація міститься в арт. 7 § 1 Кримінального кодексу (далі – КК) Республіки Польща, здійснено поділ залежно від тяжкості вчиненого діяння. Цей критерій є основним у класифікації кримінальних правопорушень, формально базується залежно від виду й розміру покарання, передбаченого за те чи інше діяння, а також від форми вини особи. Так, арт. 7 § 1 КК Республіки Польща передбачає, що кримінальні правопорушення (*przestępstw*) поділяються на злочини (*zbrodnie*) та кримінальні проступки (*występek*) [9]. Використовуючи термін «злочин» (*zbrodnie*), законодавець підкреслює, що це правопорушення високого рівня соціальної небезпеки, що також пов'язано з особливо високим рівнем суспільного осуду діяння. Термін «криміналь-

ний проступок» не містить такого сильного елемента негативної оцінки діянь. Наглядним є те, що особа, яка вчинила злочин, іменується «злочинець» (zbrodniarz), а яка вчинила кримінальний проступок – «винуватець кримінального проступку» (sprawca występku). Що стосується українського законодавства, то Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 20.04.2018 № 7279-д, який перебуває на розгляді у Верховній Раді України та на який покладено функцію реформування чинного кримінального законодавства, пропонує закріпити в ст. 11 КК України термін «кримінальне правопорушення», також зміни до класифікації в ст. 12 КК України, які передбачають поділ кримінальних правопорушень на злочини й кримінальні проступки. Окрім цього, ч. 3 ст. 12 КК України передбачає поділ злочинів на нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі [6]. Цей Законопроект, на нашу думку, пропонує найбільш сприятливий спосіб реформування кримінального права України. Порівнюючи класифікації кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості, запропоновану у вищезгаданому Законопроекті й подану в КК Республіки Польща, бачимо, що Законопроект закріплює, окрім поділу кримінальних правопорушень на злочини та кримінальні проступки, ще й додатковий поділ злочинів, така класифікація є ширшою й детальнішою, ніж передбачена в КК Республіки Польща.

Розглядаючи доктринальну групу, передусім варто розглянути основні критерії класифікації кримінальних правопорушень, які становлять її кістяк, – це поділ залежно від елементів складу кримінального правопорушення за об'єктивною стороною, об'єктом, суб'єктивною стороною, суб'єктом.

За об'єктивною стороною кримінальні правопорушення можна поділити за такими підставами:

1. Наявністю чи відсутністю в кримінально-правовій нормі ознак суспільно небезпечних наслідків. За цим критерієм кримінальні правопорушення поділяються на матеріальні (наслідкові) і формальні (без наслідків). Прикладом матеріальних правопорушень може бути ст. 115 КК України й арт. 148 КК Республіки Польща, які встановлюють відповідальність за вбивство та передбачають суспільно небезпечні наслідки у вигляді смерті людини; арт. 288 КК Республіки Польща (знищення чужого майна); арт. 189 КК Республіки Польща (позбавлення волі). Формальні кримінальні правопорушення не містять ознак суспільно небезпечних наслідків, як приклад

можна навести арт. 204 КК Республіки Польща, ст. 303 КК України (втягнення особи в зайняття проституцією); арт. 233 КК Республіки Польща (неправдиве свідчення); ст. 197 КК України (порушення обов'язків щодо охорони майна) тощо. Поділ на формальні та матеріальні не означає, що формальні кримінальні правопорушення, які не містять ознак суспільно небезпечних наслідків, є правопорушенням із меншим ступенем суспільної небезпеки, ніж матеріальні. Сучасне кримінальне право знайоме з формальними правопорушеннями з дуже високим ступенем суспільної небезпеки. Прикладом можуть стати військові злочини, пов'язані із застосуванням зброї масові знищення, забороненої міжнародним правом (арт. 120 КК Республіки Польща).

2. Залежно від типу поведінки (дії або бездіяльності) кримінальні правопорушення можна поділити на ті, які можуть бути вчинені:

а) лише шляхом дії, наприклад, арт. 278 КК Республіки Польща (крадіжка); арт. 197 КК Республіки Польща, ст. 152 КК України (згвалтування); ст. 186 КК України (грабіж) тощо;

б) лише шляхом бездіяльності, наприклад, арт. 162 КК Республіки Польща (ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпеці); ст. 335 КК України (ухилення від призову на строкову військову службу) тощо;

в) діями й бездіяльністю, наприклад, арт. 155 КК Республіки Польща (ненавмисне заповдіння смерті); ст. 270 КК України (порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки) тощо.

Дещо відрізняється класифікація правопорушень за родовим об'єктом посягання. Так, після впровадження в КК України поняття кримінального правопорушення можна буде виділити двадцять видів кримінальних правопорушень, відповідно до назв розділів Особливої частини КК: проти основ національної безпеки України; проти життя і здоров'я особи; проти волі, честі й гідності особи; проти статевої свободи і статевої недоторканності особи; проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини та громадянина; проти власності; у сфері господарської діяльності; проти довілля; проти громадської безпеки; проти безпеки виробництва; проти безпеки руху й експлуатації транспорту; проти громадського порядку та моральності; у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші правопорушення проти здоров'я населення; у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кор-

донів, забезпечення призову й мобілізації; проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян і проти журналістів; у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) і систем і комп'ютеризованих мереж і мереж електрозв'язку; у сфері службової діяльності й професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг; проти правосуддя; проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини); проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. У КК Республіки Польща родовий об'єкт слугує для поділу не лише Особливої частини на розділи, а ще й Військової частини. На відміну від КК України, який складається з двох частин: Загальної й Особливої, КК Республіки Польща складається з трьох: Загальної, Особливої, Військової. Так, за родовим об'єктом, відповідно до назв розділів Особливої частини КК Республіки Польща, можна виділити двадцять один вид кримінального правопорушення: проти миру, людства та військові злочини; проти Республіки Польща; проти оборони; проти життя і здоров'я; проти суспільної безпеки; проти безпеки дорожнього руху; проти навколишнього середовища; проти свободи; проти свободи совісті й віросповідання; проти статевої свободи й моральності; проти сім'ї та опіки; проти гідності й тілесної недоторканності; проти прав людей, які виконують оплачувану працю; проти діяльності державних установ та органів місцевого самоврядування; проти здійснення правосуддя; проти виборів і референдуму; проти публічного порядку; проти охорони інформації; проти достовірності документів; проти власності; проти господарського обороту; проти обігу коштів і цінних паперів. Залежно від назв розділів Військової частини можна виділити шість видів кримінальних правопорушень: проти обов'язку несення військової служби; проти засад військової дисципліни; проти правил поведінки з підлеглими; проти засад поведіння зі зброєю та військовою технікою; проти засад несення служби; проти військового майна.

Наступним важливим критерієм, який відображено в працях відомого польського науковця Л. Гардоцького, є класифікація кримінальних правопорушень залежно від шкоди чи небезпеки для охоронюваного кримінальним законом блага. Цей поділ виділяє три групи кримінальних правопорушень. Перша охоплює типи правопорушень, під час учинення яких охоронюване благо зазнає шкоди, залишається порушеним. Прикладом такого кримінального правопорушення може бути

арт. 278 КК Республіки Польща – крадіжка, вчинення якої завдає шкоду охоронюваному благу, яким у цьому випадку є майно. Другу групу становлять кримінальні правопорушення, під час учинення яких охоронюване благо щоправда не порушується, але створює особливу небезпеку для нього. Прикладом може бути арт. 158 § 1 КК Республіки Польща – участь у небезпечній бійці або побитті, що створює особливу небезпеку для охоронюваного блага, яким є життя і здоров'я людини. До третьої групи належать правопорушення з абстрактною небезпекою. У цій групі містяться правопорушення, для вчинення яких не потрібно ні наражати благо на конкретну небезпеку, ні завдати йому шкоду. Наприклад, арт. 178а КК Республіки Польща – водіння автомобіля в нетверезому стані або під впливом наркотичного засобу, у такому випадку небезпека має абстрактний характер [7, с. 35].

За суб'єктивною стороною кримінальні правопорушення можна класифікувати так:

1. Умисні кримінальні правопорушення, наприклад, арт. 278 КК Республіки Польща; ст. 185 КК України (крадіжка).

2. Необережні кримінальні правопорушення, наприклад, арт. 177 КК Республіки Польща (неумисне порушення правил безпеки наземного, водного чи повітряного руху); ст. 276 КК України (порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту).

3. Кримінальні правопорушення з подвійно формою вини (умисно-необережні), прикладом може бути арт. 156 § 3 КК Республіки Польща; ч. 2 ст. 121 КК України, де особа умисно завдає тяжких тілесних наслідків потерпілому, а до наслідків у вигляді смерті ставиться необережно, немає умислу спричинити смерть людині, якщо такий умисел був би наявний, то її дії варто кваліфікувати за арт. 148 КК Республіки Польща; ст. 115 КК України – умисне вбивство.

Також варто зазначити, що, відповідно до арт. 8 КК Республіки Польща, злочини можуть учинитись лише умисно, а кримінальний проступок – як умисно, так і необережно. Із цього випливає, що якщо зі змісту норми відповідного кримінального проступку не можна визначити, з якою формою вини він учиняється, то в такому випадку застосовується правило, що цей проступок може бути вчинений тільки умисно. Прикладом неумисних кримінальних правопорушень може бути арт. 155 КК Республіки Польща (неумисне заподіяння смерті людини) [11, с. 20].

Стосовно українського законодавства Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 20.04.2018 № 7279-д передбачає, що злочини та кримінальні правопорушення можуть учинитись як умисно, так і необережно, критерієм розмежування є лише вид і міра покарання, передбачена в санкції кримінального правопорушення.

Залежно від виду суб'єкта, кримінальні правопорушення можна поділити так:

1. Загальні – це правопорушення, які можуть бути вчинені будь-якою особою, наприклад, арт. 156 КК Республіки Польща; ст. 121 КК Країни – заподіяння умисних тяжких тілесних ушкоджень, суб'єктом учинення цього кримінального правопорушення може бути будь-хто.

2. Спеціальні (індивідуальні) – це кримінальні правопорушення, які можуть бути вчинені лише особою, наділеною відповідними спеціальними ознаками, що передбачені в кримінально-правовій нормі. Прикладом може слугувати кримінальне правопорушення, відповідальність за яке передбачена арт. 149 КК Республіки Польща; ст. 117 КК України, – умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини, у цьому випадку суб'єкт є спеціальним (мати дитини, яка перебуває в післяпологовому стані). Важливо також зазначити, що КК Республіки Польща не містить поняття суб'єкта кримінального правопорушення. В статті 1 § 1 КК цієї держави тільки зазначається, що кримінальній відповідальності підлягає лише той, хто вчинив діяння, яке підлягає покаранню згідно із законом, що діяв на час його вчинення. Відсутній у КК Республіки Польща й розподіл суб'єкта на загальний і спеціальний, він зустрічається лише в науковій доктрині, хоча існує багато кримінальних правопорушень, які вчиняються індивідуальним (спеціальним) суб'єктом [8, с. 92].

Залежно від форми обвинувачення кримінальні правопорушення можна поділити на приватні й публічні. Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України закріплює в ст. 477 перелік кримінальних правопорушень, які належать до приватного обвинувачення, а саме: ч. 1 ст. 122 Кримінального кодексу (далі – КК) України (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження без обтяжуючих обставин), ст. 125 КК України (умисне легке тілесне ушкодження), ч. 1 ст. 126 КК України (умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій без обтяжую-

чих обставин), ч. 1 ст. 129 КК України (погроза вбивством без обтяжуючих обставин), ст. 132 КК України (розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби), ч. 1 ст. 133 КК України (зараження венеричною хворобою без обтяжуючих обставин) тощо [5]. Усі інші, які не відображено в цій статті, належать до публічного обвинувачення. На відміну від українського законодавства, де перелік кримінальних правопорушень, що належать до приватного обвинувачення, міститься в КПК України, в польському законодавстві такого переліку не існує, це роз'яснення міститься в конкретній частині норми КК Республіки Польща й указує лише на кримінальні правопорушення приватного обвинувачення. Так, наприклад, в арт. 216 § 5 КК Республіки Польща зазначено, що розслідування по цьому кримінальному правопорушенню здійснюється у формі приватного обвинувачення. До приватних кримінальних правопорушень, які передбачені в КК Республіки Польща, належать арт. 212 КК Республіки Польща (наклеп), арт. 216 КК Республіки Польща (образа), арт. 217 КК Республіки Польща (порушення фізичної недоторканності), арт. 157 § 2–3 КК Республіки Польща (незначний збиток здоров'ю) тощо. Провівши порівняльний аналіз ст. 477 КПК України й КК Республіки Польща, можна зробити висновок, що український законодавець закріпив набагато ширше коло кримінальних правопорушень, які належать до приватного обвинувачення, ніж це передбачено в польському законодавстві.

Залежно від складу (типу) кримінальних правопорушень можна виділити такі:

1. Простий (typ podstawowy) – основний вид, у якому може бути вчинене діяння, наприклад, арт. 148 § 1 КК Республіки Польща (вбивство), арт. 158 § 1 КК Республіки Польща (участь у бійці). Стосовно української наукової доктрини, то під основним (або простим) розуміють склад кримінального правопорушення певного виду без обтяжуючих (кваліфікуючих) і пом'якшуючих обставин. Такими є, наприклад, склади злочинів, що описані в ч. 1 ст. 115 КК України (умисне вбивство), ч. 1 ст. 185 КК України (крадіжка).

2. Кваліфікований (typ kwalifikowany) – це склад кримінального правопорушення з обтяжуючими обставинами (кваліфікуючими ознаками), тобто такими, що обтяжують покарання та впливають на кваліфікацію. Це, наприклад, склад кримінального правопорушення, що опи-

сано в арт. 148 § 3 КК Республіки Польща (вбивство більше ніж однієї людини); ч. 2 ст. 115 КК (умисне вбивство при обтяжуючих обставинах), ч. 2 ст. 186 КК (грабіж, учинений повторно).

3. Привілейованийий (tur przzywilejowany) – це склад кримінального правопорушення з обставинами (ознаками), що значною мірою знижують суспільну небезпеку цього виду, тобто за його вчинення в законі значно знижено розмір покарання порівняно з покаранням за дії, описані щодо основного складу кримінального правопорушення. До таких складів кримінальних правопорушень належать арт. 148 § 4 КК Республіки Польща (вбивство в стані афекту); арт. 150 КК Республіки Польща (вбивство людини на її прохання й під впливом співчуття до неї); склади кримінальних правопорушень, описані в ст. ст. 116–118 КК України: умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини, умисне вбивство в разі перевищення меж необхідної оборони або в разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Під час учинення кримінального правопорушення, передбаченого арт. 148 § 4 КК Республіки Польща і ст. 116 КК України, стан так званого фізіологічного афекту є пом'якшуючою обставиною в разі вчинення умисного вбивства, а саме кримінальне правопорушення вважається привілейованим порівняно з убивством, яке передбачено в арт. 148 § 1 КК Республіки Польща й ч. 1 ст. 115 КК України [11, с. 21].

Окрім вищенаведених типів кримінальних правопорушень, в українській науковій доктрині виділяється ще третій тип – «особливо кваліфікований», таким є склад кримінального правопорушення з особливо кваліфікуючими обставинами (ознаками). У такому складі міститься вказівка на обставини, що додають кримінальному правопорушенню особливої суспільної небезпеки. Як наприклад можуть бути ч. ч. 3, 4, 5 ст. 185 КК (крадіжка, яка поєднана з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище або завдала значної шкоди потерпілому, вчинена у великих розмірах, учинена в особливо великих розмірах або організованою групою осіб) [3, с. 115–116].

У теорії кримінального права кримінальні правопорушення за ступенем завершеності поділяються на закінчені та незакінчені. Незакінчене правопорушення охоплює такі стадії вчинення, як готування та замах [1, с. 292]. Відповідно до арт. 13 § 1 КК Республіки Польща, за здійснення замаху підлягає відповідальності особа, яка мала намір учинити заборонене законом

діяння і своєю поведінкою безпосередньо мала намір учинити кримінальне правопорушення, яке, однак, не було вчинено; крім того, арт. 13 § 2 1 КК Республіки Польща передбачає, що замах також має місце, коли особа не усвідомлювала, що доведення кримінального правопорушення до кінця неможливе у зв'язку з відсутністю засобу, необхідного для вчинення кримінально-протиправного діяння або у зв'язку з використанням засобу, який не підходить для вчинення забороненого діяння. Поняття замаху на кримінальне правопорушення чітко визначено в Проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 20.04.2018 № 7279-д, де зазначено, що замахом на кримінальне правопорушення є вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі винного. Що стосується готування, то, відповідно до арт. 16 КК Республіки Польща, готування до кримінального правопорушення має місце тоді, коли особа з метою вчинення кримінального правопорушення вживає заходи, спрямовані на створення умов для вчинення цього діяння, безпосередньо на його завершення, зокрема із цією метою досягає домовленості з іншою особою, шукає або готує засоби, збирає інформацію чи готує план дій. Також зазначається, що за готування до кримінального правопорушення особа відповідає лише у випадках, передбачених законом. Згідно з Проектом Закону України від 20.04.2018 № 7279-д, пропонується внести зміни до ст. 14 КК України, де має бути зазначено, що готуванням до кримінального правопорушення є підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення кримінального правопорушення, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення. Також передбачено, що особа не підлягає кримінальній відповідальності за готування до кримінального проступку. У польській науковій доктрині зазначається, що кримінальне правопорушення вважається закінченим, якщо правопорушник реалізував усі наміри. Що стосується матеріальних кримінальних правопорушень, це відбувається тоді, коли настають суспільно небезпечні наслідки, наприклад, в арт. 148 КК

Республіки Польща (умисне вбивство) правопорушення вважається закінченим у момент смерті мозку жертви, натомість формальні кримінальні правопорушення вважаються закінченими, коли поведінка правопорушника, передбачена КК Республіки Польща, припиняється, наприклад, відповідно до арт. 270 § 1 КК Республіки Польща (фальсифікація документів), правопорушення є закінченим у момент підроблення документа для використання його як оригінального [11, с. 27]. Щодо українського законодавства, то Законопроект від 20.04.2018 № 7279-д передбачає, що закінченим кримінальним правопорушенням визнається діяння, яке містить усі ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України.

Залежно від того, чи використовується під час учинення кримінально протиправного діяння насильство, кримінальні правопорушення можна класифікувати на насильницькі й ненасильницькі. У цьому разі потрібно зрозуміти, що варто розуміти під поняттям «насильство», оскільки в теорії кримінального права України та Республіки Польща немає єдиного підходу.

Одним із найбільш вдалих наукових визначень поняття «насильство», на нашу думку, є дефініція В. Грищука. Учений зазначає, що насильство – це умисний фізичний або психічний вплив однієї особи на іншу проти її волі, що спричиняє цій особі фізичну, моральну шкоду або містить у собі загрозу заподіяння такої шкоди для досягнення злочинної мети насильника [2]. Польський науковець І. Поспішил указує, що під насильством варто розуміти всі невідомі дії проти особистої свободи особи або такі, що завдають особі фізичної чи психічної травми, порушуючи суспільні принципи міжлюдських взаємин. Насильство – це не лише фізична чи вербальна поведінка, яка може спричинити або спричиняє в потерпілої особи різноманітні травми чи образи [10, с. 184]. У свою чергу, насильницькі кримінальні правопорушення можна класифікувати залежно від форми насильства. Так, у теорії кримінального права Республіки Польща виділяють такі форми насильства:

1. Насильство фізичне (*Przemoc fizyczna*) – характеризується впливом на організм потерпілої особи, порушенням його структури або навіть права на недоторканність. Прикладом може бути арт. 217 КК Республіки Польща (побої); арт. 156 КК Республіки Польща (тяжкі тілесні ушкодження).

2. Психічне насильство (*Przemoc psychiczna*) – найрізноманітніші типи поведінки, які, на відміну

від фізичного насильства, залишають нематеріальні наслідки. Прикладом може бути арт. 190 КК Республіки Польща (погроза), арт. 212 КК Республіки Польща (публічний наклеп).

3. Економічне насильство (*Przemoc ekonomiczna*) – кримінальні правопорушення, пов'язані з економічним насильством, можна знайти в розділі XXXV КК Республіки Польща (кримінальні правопорушення проти власності).

4. Сексуальне насильство (*Przemoc seksualna*) – кримінальні правопорушення, пов'язані із цим типом насильства, відображено в розділі XXV КК Республіки Польща (кримінальні правопорушення проти статевої свободи й моральності).

Вищенаведені типи насильства також можна використати для класифікації кримінально протиправних діянь, передбачених КК України.

Висновки. З огляду на вищевикладений аналіз законодавчих і доктринальних підходів до класифікації кримінальних правопорушень в Україні й Республіці Польща, можна впевнено сказати, що більшість критеріїв класифікації, які належать до так званої доктринальної групи, збігаються. Єдиною відмінною рисою залишається так звана законодавча класифікація, яка передбачає класифікацію, закріплену в кримінальному законі. Так, КК Республіки Польща передбачає відповідальність за кримінальні правопорушення, що, у свою чергу, діляться на злочини й кримінальні проступки, а КК України натепер передбачає відповідальність лише за злочини та їх класифікацію за ступенем тяжкості – на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі й особливо тяжкі. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 20.04.2018 № 7279-д покликаний реформувати кримінальне законодавство України й призвести його у відповідність до європейського. Цей Проект пропонує закріпити в КК України поняття «кримінальне правопорушення», його поділ на злочини та кримінальні проступки, а також додатковий поділ злочинів на нетяжкі, тяжкі й особливо тяжкі. Прийняття цього Закону є необхідним, тому що натепер існує колізія між КК України й КПК України, оскільки останній передбачає, що досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків – у формі дізнання, натомість КК України передбачає кримінальну відповідальність лише за злочини.

Список літератури:

1. Вакула І. Правова природа непридатного замаху. Вісник ЛНУ. Серія «Юридична». 2011. Вип. 52. С. 292–301.
2. Гришук В.К. Способи вчинення злочину: насильство, напад, обман. Науковий вісник Чернівецького університету. 1995. Вип. 4–5. С. 328–332.
3. Строган А.Ю. Склад злочину як підстава кримінальної відповідальності: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2007. 424 с.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 13. Ст. 88.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Проект Закону України від 20.04.2018 № 7279-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=7279-%E4&skl=9 (дата звернення: 25.08.2018).
7. Gardocki L. Pojęcie przestępstwa i podziały przestępstw w polskim prawie karnym. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Lublin-Polonia. 2013. Sectio G.S. 29–40.
8. Prawo karne: wydanie 2 poprawione i uzupełnione / A. Grzeskowiak, F. Ciepły i in.; redaktor A. Grzeskowiak. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2009. 407 s.
9. Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. Kancelaria Sejmu. Nr 88. poz. 553.
10. Pospiszyl I. Razem przeciw przemocy. Warszawa: Zak, 1999. 240 s.
11. Wróblewska A. Część ogólna kodeksu karnego. Szkoła Policji w Pile. Piła. 2013. 78 s.

КРИТЕРИИ КЛАССИФИКАЦИИ УГОЛОВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ ПО УГОЛОВНОМУ ПРАВУ УКРАИНЫ И РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬША

Статья посвящена сравнительному анализу критериев классификации уголовных правонарушений по уголовному праву Республики Польша и Украины. Во время проведения исследования предложено разделить все существующие критерии на две группы – законодательную и доктринальную. Так называемая законодательная группа включает в себя критерии классификации, которые предусмотрены в действующем уголовном законодательстве соответствующего государства, то есть эти критерии закрепляет сам законодатель. Что касается доктринальной группы, то классификация осуществляется в зависимости от признаков и элементов состава уголовного преступления, то есть по признакам объекта, объективной стороны, субъекта и субъективной стороны, а также по другим критериям, которые нашли отражение в научной доктрине.

Ключевые слова: уголовные преступления, уголовный проступок, преступление, классификация, деление.

CRITERIA FOR CLASSIFICATION OF CRIMINAL OFFENCES UNDER CRIMINAL LAW IN UKRAINE AND IN POLISH REPUBLIC

This article is devoted to comparative analysis of criteria for classification of criminal offences under criminal law in Ukraine and in Polish republic. During conducted research, it was proposed to divide all existing criteria for classification of criminal offences into two groups: legislative and doctrinal. The legislative group includes criminal offences which are provided by the legislator in the current criminal law of the state. The doctrinal classification of criminal offences is carried out depending on the features and elements of criminal offence due to the features of the object, the subject, the objective aspect and the subjective aspect of the criminal offences etc.

Key words: criminal offences, misdemeanor, crime, classification, division.